

BES^eDA

E L E K T R O N S K A K N J I G A

Josip Jurčič

Nemški valpet

O M N I B U S

BESEDA

Josip Jurčič

NEMŠKI VALPET

To izdajo pripravil

Franko Luin

franko@omnibus.se

ISBN 91-7301-006-5

---

beseda@omnibus.se

www.omnibus.se/beseda

Družčine res nisem imel posebne, kaj bi dejal, še dobršne ne ono jesen, ko sem nekega popoldne na ploščati skali v hosti sedel z Blažem Pumprehtom, c. k. pisarjem. Pa dasi je v tem poslednjem stavku tako poštena resnica povedana, da bi pred vsako sodnijo z mirno vestjo tri prste zanjo vzdignil in se vsemu dobremu odpovedal, bati se je vendar, da ne bi Blaž Pumpreht zvedel, kaj se očito o njem piše. Blaž Pumpreht pak je preveč realen mož, da bi bral tega ali onega jezika povesti. To in pa zaupanje, da mu ne bo nobeden tistih bralcev, ki ga osebno poznajo, ničesar povedal, kako sem ga obiral — to me tolaži in še enkrat ponavljam: prav dolgočasen tovariš je bil ta Blaž Pumpreht. Ves božji dan skoro sva vsak z eno puško lazila po hosti in ves ta čas mi je sitni Pumpreht pravil — stoj! zdi se mi, da še povedati ne smem, kaj mi je pravil, zakaj bere se v svetem pismu: gorje mu, po komer pohujšanje pride. Pa saj veste, da je človek, kadar boljšega nima, z vsem zadovoljen, kar Bog da. Tega bi si pa vendar zraven vsega drugega natolcevanja ne upal izreči, da Pumprehta ni Bog dal, zakaj njegova mati bi me potem za lažnika in vedi ga bog še za koga obdolžila, če še živi.

Vendar mi vest ne da drugače, da to obiranje cesarskega pisarja vsaj s tem malo popravim, da z vso resnobo povem: Blaž Pumpreht je imel zraven drugih skritih dobrih lastnosti

še eno vidno, namreč polno čutaro vina, katero sva — kakor lisica in lisjak v narodni pesmi — oba vkup pila.

Tudi pol hleba, dve klobasi in tri glavice česna sem videl iz Pumprehtove torbe na dan priromati, jedila, katera je Blaž z veliko lakoto trl in zlasti, kar se tiče česna, trdil, da sicer ve, kako nesloveča in kmečka jed je to, da se pa njemu prav prileže. Jaz pak sem mu dokazoval, da je bilo česen jesti pač v nekdanjih starih časih nesloveče opravilo, da pa današnji svet že drugače o tem sodi, sosebnost odkar je tam v španski deželi živela in hodila bosonoga gospodična, neprimerljivo lepa Dulcinija iz Toboze, slavna ljubica hrabrega viteza žalostne postave Don Kihota, katera je česen posebno v čislih imela, če njen zgodopisec ne laže.

Ko sva se tedaj s Pumprehtom tako o česnu pogovarjala, prav tako, kakor se med možmi govori, približa se nama tretji mož. Ne vem že več, ali sva bila tako v svoj pogovor zadovolbena ali je mož teko tiho prišvedral po stezi, ki je mimo držala, domislil se pa še, da ga nisva poprej videla, kakor da je naju ogovoril: „Prosim za dar božji, bodem molil za duše v vicah.”

Že ta prošnja je naznanjala vsakdanjega berača. Bil je star, porasel in sivolas mož drobnega, zelo nabranega obraza in velikih, še vedno živih oči. Hodil je ob kljukasti palici in je bil še precej snažno opravljen.

„Daj mu tisto vino, kar ga je še v čutari, daj! Saj ga imava že dovolj za zdaj,” pravim Blažu Pumprehtu.

Ali on odkima z glavo, poželjivo ogleduje čutaro in pravi: „Škoda ga je. Eno glavico česna vam dam, mož, nate!”

Berač je zmajal z glavo kakor pred Pumpreht, zaničljivo

ustna nategnil na smeh in dejal: „Česen sam na sebi v jezik peče in je trd, jaz pa zób nimam.”

„Daj mu malo kruha in tisto kapljo vina,” pravim.

„Nič,” odgovori Pumpreht ter ogleda čutaro. „Še ga je za tri debele požirke. Pa dam ga vam, mož malhar, če česen sne-ste popred.”

Berač valja tisti česen po roki in ga opazuje okoli in okoli. Videlo se mu je, da bi rad vino zaslužil, pa bal se je ugrizni-ti.

„Še kos kruha bom dal povrhu, mož, snejte tisto,” reče Pumpreht, kateremu je, kakor se je videlo, beračeva zadrega veliko veselje delala.

Po kratkem premisleku se starec usede nama nasproti in jezno začne česen lupiti in gristi. Menda ga je jako v jezik peklo, kajti kislo se je držal, solze so mu večkrat v oči stopi-le in zdaj pa zdaj je zamižal in stresnil se, tako da se mi je revež res smilil. Ali gospod Pumpreht se ni dal preprosi-ti, da bi bil pred vino dal in kruh. Neusmiljeno se je smejal priza-devam starega moža, tako da sem bil že jezen. Kako vendar more človek nad tem veselje imeti, da starega berača muči, mislil sem si.

Starec je bil polovico pekočega daru s trdom in težavo uničil, drugo polovico pa je z obupnim pogledom v roki držal in bolj tiho dejal: „Ne bo šel!”

V tem hipu je Blaž Pumpreht kaka dva streljaja od nas v dolini zagledal lepo deklico, ki je bila prišla detelje kosit. Ker je bil ves mrtev na ženske, pozabil je v hitrici mene, berača, vino in česen ter je zdirjal proti polju, kakor bi ga devet bi-ričev podilo.

„Vrzite česen stran pa izpijte to,” pravim beraču.

Mož hlastno prime kruh in vino. Videlo se je, da se je prvi in drugi oddušek starcu kaj prilegel, zakaj precej je bil nekaj bolj gibčen in oči so mu svetlejšje postajale. Primaknil se je bliže k mojemu kamnu in dejal: „Ta gospod je še ves neumen. Komaj je babnico zagledal, že je k nji tekkel. Ne ve, kaj je ta svet, kakor jaz nisem vedel. Ko sem bil jaz mlad, bil sem ravno tako neumen. Mislil sem, da je vse, kar vidim, moje dekcle. Zdaj pa, ko sem star, mislim, da je vse, kar vidim, skorja kruha. Pa zakaj letim za kruhom? Samo zato, da bi si to ubogo življenje ohranil, ki ni trhlene jarmovke vredno in pusto, kakor bi za svinje v mlin napravil v raztrgan žakelj. Vidite, vsi smo neumni, mladi in stari. Kaj menite, da bi meni treba bilo zdajle za to kapljo vina in ta kruh — Bog ga onemu gospodu in vam povrni — beračiti, ko bi bil za mladih let imel tako pamet ko zdaj? Pa mlad človek in star pes sta si enaka po umu: nobeden se ne poboljša. Saj veste, da je star pes pozimi v listju ležal za hlevom in se od mraza tresel. Tačas je pač lepe obljuje delal in dejal: Molči, pes, kadar poletje pride, sezidal si boš gorko pasjo hišo, da te ne bo več zeblo. Pa kaj stori, ko pridejo gorki pasji dnevi? Ali ga je videl kdo hišo zidati? Kaj še! V konoplje se uleže, jezik na hladno pomoli in hude dneve pozabi. Taki smo vsi. Če Bog na take namene gleda, pridemo vsi dol v pekel.”

Dasi sem prej mislil starca brž ko mogoče odpraviti, zdele so se mi vendar te poslednje njegove besede tako nekako modre in za takega moža nenavadne, da mi je pri tej priči zanimiv postal. Da more ta človek tako govoriti — mislil sem — gotovo nima mrtvega praznega življenja za seboj, moral je živeti ne samo s telesom, ampak tudi s fantazijo in premišljevanjem raznih prikazni, katere so ga srečevale. Če pa že ta-

kih ljudi med izobraženimi ni veliko število, kolikanj bolj ga moram vesel biti, da ga dobom v krdelu, kjer bi ga ne iskal najprvo.

„O, skušal sem, skušal, Bog ne daj, da bi toliko!” odgovarjal je mož na več mojih vprašanj. „Nekatere matere kruh sem jedel in pod nekatero streho sem spal. Tam v Beneži-Najstati sem bil, stradal in pijančeval, vesel in obupan.”

„Kje je to: v Beneži-Najstati?”

„To je že še nekaj več ko devet korakov od Dunaja sèm,” pravi mož in se nasmehne, da ne vem tega. Šele po pomisleku sem se spomnil, da je berač mesto Wiener-Neustadt po svoje prekrstil.

„Tedaj znate tudi še kak drug jezik govoriti, postavim nemški?”

„Tri leta sem bil tam. Znal sem nemško usnje strojariti, nemško jesti in piti in druge reči počenjati, govoriti pa nisem hotel znati več kakor toliko, da sem lahko svoj zaslužek zapravil. Še tisto, kar so se ušesa brez moje volje naučila, nisem hotel govoriti in še dandanes nočem. Vem, da boste mi dejali, da sem neumen in čuden človek. Sam vem, da sem res, pa zaradi neke ženske je bilo vse to.”

In možiček se začne smejati.

„Zakaj pa ste šli tako daleč po svetu?” vprašam jaz.

„Če kratko povem, rečem: zaradi neke ženske, ki je nemško govorila in me za nos zvodila. Ko bi pa na dolgo pripovedoval, ne bi poslušali in tudi že davno nisem pravil in — da po pravici povem — tudi pripovedujem nerad vsakemu te kvante, zato ker posebnega ni nič.”

Trd je bil starec, ni se dal napraviti, da bi bil kaj povedal.

Zlasti pa, ko je zagledal, da moj neslani tovariš Blaž Pum-

preht gre nazaj, obmolknil je čisto in začel razbirati svoje malhe.

„Zapodila me je! Pomisli ti,” dejal je Pumpreht. „Ali čedna punčara je, presneto lepa. Bodem že zvedel, čigava je, in bom še druge strune napel. Kaj pa vi, mož, ali ste zgrizli česen? Ali je bil sladek? Kislo ste se držali, mož, kislo!”

Berač ni odgovoril ničesar. To Pumprehtu ni bilo pogodu in dejal je:

„Škoda, da sem potepuhu dal vino, mar bi ga bil sam popil ali pa po tleh izlil!”

Težavno mi je bilo Pumprehta samega domov odpraviti. Šele ko je videl, da jaz nikakor nisem voljen ž njim iti, odšel je in godrnjaje klel, da more človek tako svoje poštenje pozabiti, da se če s capastim beračem pogovarjati. Jaz pak sem bil vesel, da je šel.

„Ko bi bil jaz mlad in mlade pameti, kaj menite, da bi bil ta gospod tako pete odnesel? E, hudo kri sem imel, ne bi se bil dal tako pitati ko zdaj! Pa kaj se hoče, takih ljudi je največ na božji zemlji, kakor je ta gospodè. Zato mu zamere ni,” dejal je berač.

Nekaj potem mi je starec jel praviti svoje dogodke. Kolikor je mogoče, povem vse z njegovo besedo ter želim, da bi bralca vsaj na pol toliko zanimali, kakor so mene.

*

„Vsak kristjan,” pravil je starec, „je že slišal tisti sveti evangelijski brati, ki pripoveduje, kako se je dobrosrčni Samarijan usmilil ubogega, na samotni onemoglega in opešanega človeka, katerega je še mimogredoč duhoven v nadlogi pustil in svojo

pot šel. Težko se bode pa menda človek dobil, ki se je, poslušaje to povedko našega Gospoda, domislil prvič svojih staršev in drugič moža, ki bi mu bil kakor tisti Samarijan drugi oče. Jaz pa se vselej domislim in, dasi nisem eden takih, ki imajo jok za rokavom, pridejo mi solze v oči.

Svoje matere in očeta jaz nisem nikdar poznal in živ človek ne ve menda, kdo in kaj so bili. Moje matere, kateri me je, menim, Bog ob času dal, ko me ravno ni hotela, bilo je mene sram; zakaj ni me dojila, ni me povijala, ne ponoči vstajala, ni luči pihala, da bi me utišila in napasla, temveč v cunje me je zavila in nesla me je v hosto k potu v reso, da bi me kdo po poti gredoč pobral. Šlo je več ljudi mimo mene, vse bi vam lahko po imenu povedal, ko bi jih poznali — ali ko so videli, kaj veka v resi, potuhnili so se in hiteli naprej, nobeden si ni hotel križa nakopavati na glavo; pozneje so mi pravili sami. Zadnji je prišel usnjar Rápas, edini mož, ki mi je na tem svetu toliko dobrega storil, da sem mu tako hvaležen, kakor bi svoji materi bil, ko bi bila taka, ko so druge matere, ki svojega poroda ne pusté v resi na mrazu. In vendar sem včasih v svojem življenju prav v resnici mislil — Bog mi greh odpusti! — da bi bil mož meni morda bolj ustregel, ko bi me bil tam pustil, da bi bil zmrznil. Hudega sem v svojem življenju tako in tako več užil ko dobrega in po vsem tem mi še ne more živ krst povedati, ali sem s tem trpljenjem zaslužil nebesa ali ne. Tako pa sodim, ko bi bil tačas umrl, da bi mi tudi tam na onem svetu posebne sile ne bilo.

Usnjar Rapas iz ** vasi tedaj me je pobral, v svoj kožuh zavil in kakor mlado mačko nesel domov. Mož je bil že precej prileten vdovec in ni imel lastnih otrok. Ker me je ravno na sv. Luka dan dobil in v resi našel, krstili so me za Luka Resar-

ja. Njegove dekline so me izredile. Imel je ta moj dobrotnik z menoj tisto potrpljenje, katerega se je moja prava mati bala ali ga ni mogla imeti. Zakaj saj veste, da je otročja reja najkasnejša in najslabša na svetu. Prašiča, tele ali kaj drugega gospodar izredi v dveh letih in ima nekaj dobička od tega, otroka pa mora gledati in obirati leta in leta. In kaj ima od tega? Ko bi svet vse to premislil, vedel bi bolj, kaj je četrta zapoved. Tudi jaz nisem nič pomislil. Kako sem bil možu hvaležen v dejanju, povedal vam bom!

Nikdar ne bi mogel pozabiti, kako mi je bilo tačas pri srcu, ko sem zvedel, da nimam ni očeta ni matere in da me je usnjar Rápas v hosti dobil kakor ježa v resju. Do devetega leta sem mislil, da je usnjar moj pravi oče. Za prvo spoved smo hodili fantje k nauku. Jaz nisem bil nerodne glave, zato sem bil eden prvih. Tudi za moč se nisem ustrašil nobenega vrstnika in poreden sem bil kakor nobeden. Kdor se mi je zameril, ta je bil tepen. In ob neki taki priliki mi je nekdanji eden tovarišev očital, kdo sem in kaj sem, kakor je menda slišal pogovor med starejšimi ljudmi.

Mislil, da bi bilo bolje, ko bi bil to popred zvedel, ko sem bil še manj pri pameti. Zakaj od tačas sem svojo naravo spremenil. Nič več nisem bil tako rad v družčini, zdelo se mi je, da mi bodo povsod v oči metal, da sem iz hoste doma, Luka Resar! Svojega očeta — tako sem usnjarja klical — nisem hotel popraševati. Da je res, kar sem zvedel, pričalo mi je že moje ime.

Pa mlad človek se vsega navadi in s časom vse pozabi. Tako tudi meni kmalu ni bilo več dosti mar. Čeravno je bil moj stari trd, malobeseden in največkrat slabe volje, spredel

sem vendar, da me ima rad. Za drugo se pa nisem zmenil. Dela mi ni manjkalo, kruha tudi ne.

Izučil me je bil strojarije in, ko sem bil odrasel, spremljal sem ga, kamor je šel, prodajal sem ž njim po semnjih, kupoval kože in, kjer je bilo treba, povsod sem bil. Zaupal mi je kakor sam sebi.

Večkrat mi je dejal: „Fant, priden bodi, jaz svojih reči ne bom na oni svet nesel.” Bil je pa najpremožnejši v vasi. Tako sem vedel, da misli mož zame skrbeti in lahko bi bil do današnjega dne imel, česar bi bil poželed, ko bi bil tak ko drugi.

Osemnajst let sem bil star. Tovarišev nisem imel, zato ker jih nisem iskal. Drugi fantje so hodili svoje pote, jaz pa svoje. Skoraj vsi so bili jezni name, ker so vedeli, da bi lahko za pijačo dal, pa nisem hotel. To pa je bilo mojemu staremu posebno pogodu. Dal mi je denarja, kolikor sem hotel.

Pri sosedu so imeli krčmo. Tjakaj sem zahajal zvečer in sem ga po malem pil sam. Pa ni mi bilo le zavoljo vina. Sosed je imel tudi lepo hčer moje starosti. Reza je bila najčednejša, kar jih je v nedeljo k maši prihajalo. Bila je tudi izšolana v mestu, znala je pisati, brati in nemško govoriti. Midva sva govorila tako, kakor sem jaz znal, in bila je zadovoljna s tem, kar sem ji jaz povedal. Tako sva se pobogala do dobrega in skoro vsak večer sem bil tam. Drugi mladi ljudje so to reč kmalu zvedeli in ni ga bilo, ki bi si upal izpodrivati me, zakaj vsak me je poznal, da ni dobro z menoj slepe miši loviti. Oče in mati moje deklice tudi nista imela nobenega ugovora, temveč bila sta me še vesela.

Vse je bilo dobro, dokler ni moj stari zvedel kako in kaj. Starikava babnica mu je obtožila, kakovo in katero nevesto

sem si izbral. On ni bil moje misli. Nekoč, ko sva bila po večerji sama in sem jaz hotel oditi, vpraša me: „Kam si namenjen, fant?”

„K sosеду!”

„Po kaj? Zakaj ne bi šel spat?” dejal je.

„Glaž vina bom popil in potlej grem koj spat,” pravim.

„Tam visi ključ,” pravi stari moj, „vzemi ga in pojdi si v mojo klet po vino. Boljše je ko sosedovo, menim.”

Jaz sem se potuhnil in nisem rekel nobene. Mislil sem si pa: starost, sitnost!

Stari sedi nekaj časa, dene roke po mizi na križ in pravi:

„Luka! Kakor slišim, si se že začel ženitovariti. Jaz bi ti ne rekel nič; pred ali potlej se moraš. Pa dobro me poslušaj: tukaj, kjer si ubral, ne boš neveste imel. Na mojo domačijo ne! Zbiraj drugod. Saj veš, da pri sosеду ni drugega ko baharija. Če tisti kisli vrisk, ki mu vino pravi, prodaja, ne prodaja svojega in, če ima lepo domačijo, ni njegova, ampak ljudska. Meni je osemnajst sto dolga, drugam pa še bogve koliko. Sicer pa ti moram še povedati, da ljudi te rodovine jaz nimam rad, čeravno se ne prepiram ž njimi. Prevzetnežem in bahačem in pohajkovalcem Bog svojega blagoslovi ne da, to se vidi. Zato nočem, da bi katera iz te hiše v mojo hišo prišla. Ti si moraš gospodinjo izbrati, da bo delavna, domiselna, ponižna in da bo vsaj nekaj s seboj prinesla. Kaj boš s tako, ki se dela varuje in samo gosposke reči zna? Če bo nemško govorila, brala in čečkala, ne bo ti s tem za polovičar pripridila. Zdaj pojdi spat in pomisli, kaj sem govoril. Ni bilo zastonj ni neumno ne.”

Jaz sem šel pač spat tisto noč in sem mislil sem in tja. Ali rekel sem sam pri sebi: starost, sitnost, in ostal sem trmoglav.

Pustim je ne, če mi stari ne da ni toliko, kar se v oči vrže brez škode.

Tako sem jaz spoštoval moža, ki mi je bil več ko oče.

In hodil sem vasovat k sosedu odsihdob kakor popred. Deklica se mi je od dne do dne bolj vrasla v srce in kakor vsi neumni mladi ljudje mislil sem za trdno, da brez nje ne morem živeti.

Pa bil sem svoje glave in svoje pameti človek. Kar me je nekaj popadlo in bil sem večkrat siten, čemerer in čuden. Sam nisem vedel, kaj mi je. Tačas je imela deklica vselej križ z menoj, zakaj nisem jenjal, da sem tudi njej dobro voljo pregnal. Tako sem ji veliko prizadeval. Sam se čudim, kako je bila tako potrpežljiva. Tako sva se v enem dnevu sprla in sva bila še tisti večer dobra.

Vendar sem jo rad imel. Da sem ji nagajal, to se mi je tako zdelo, kakor bi bilo potrebno; pomlad se človeku veliko lepša zdi zato, ker za zimo pride. Ko bi bila vedno le pomlad, naveličal bi se je človek.

Naša vas je tlako in desetino dajala bližnjemu graščaku, ki je imel čudno nemško ime. Mi smo mu rekli: Druban, pisal se je drugače. Ta mož je bil debel, rdečega obraza, majhen in strašno hude jeze. Malokdo je njega rad imel, on pa nikogar razen svojega valpta. Oženjen ni bil, pa je vendar živel, kakor bi bil oženjen, samo da je imel zdaj to, zdaj ono ženo. Imeli so ga eni za bogatega, eni so pa dejali, da je več dolžen, nego premore.

Njegov valpet je bil z Nemškega doma. Precej ko je v naš kraj prišel, ni znal govoriti drugače ko po nemško, zato so mu ljudje dejali nemški valpet. Počasi se je pri delavcih naučil nekaj besed, da je tolkel za silo. Tudi njega ni menda nihče

rad imel, zakaj siten je bil kakor muha. Kadar smo tlako delali, stal je nam zmerom za petami in priganjal. Gorje je bilo stari babici, katero je v grajskem gozdu dobil, da je drva pobirala ali zelenje smukala. Posodo ji je vzel in raztepel in njo je osuval neusmiljeno. Bil je dolgin, kosmat po bradi in bledega, precej suhega lica. Celo lep je bil in ženskam, ki niso bile grde ni stare, znal se je prikupiti in pridobrikati kakor noben drug. Prve besede, ki se jih je bil naučil, bile so: „Micka moja” in „hudič”. Kadar je ono izgovarjal, bil je sladek kakor med; kadar je pa zahudičeval, tačas so se ga bali stari in otroci.

Midva sva se izprva dobro razumela. Ne vem, kako je to, da se je bil ravno name obesil. Kadar sem jaz za našo hišo imel tlako opravljati, ni mi bilo treba nikdar delati. Stal sem pri valptu, dal mi je tobaka ali cigaro in razgovarjala sva se, kolikor je ravno on govoriti mogel. Popravljal sem mu besede, katere je napačno stavil, in nazadnje sva bila prav prijatelja. Od maše gredoč za dekleti, nisem šel nikdar z drugimi fantini, ampak malo zadaj in tudi ne sam, ampak valpet se mi je pridružil vselej, kadar se ni s svojim gospodom peljal. Če sem šel v nedeljo pri farni cerkvi jaz v krčmo, šel je še on z menoj; če sem jaz plesal, plesal je tudi on z mojo deklico. Včasi sem bil prav nevoljen in jezen, kaj postopa ta škric kosmati za menoj in mi ne dá miru, da bi sam govoril ž njo.

Sosedova hči, moja Reza, je malokdaj smela za kratek čas z menoj v krčmo. Vselej se ji je domov mudilo ali pa se je bala, da bi je doma ne zmerjali. Kadar sem jo pa vendar preprosil, bil je nemški valpet gotovo z nama. Neznansko me je jezilo, če sta ob taki priliki vpricho mene začela nemški govoriti, da jaz nisem mogel umeti. Vselej sem mislil, da o meni

govorita. Prepovedal sem ji enkrat za vselej in nekaj časa me je ubogala. Ne vem, ali mu je to povedala ali ka-li, po poti domov me je valpet za ramo prijel in rekel: „Nič ne boj! Tvoji ljubici jaz nič storil. Drugih dosti.”

Jaz nisem odgovoril ničesar, verjel sem mu in prijatelja sva bila spet. Drugi fantje, moji vrstniki, niso mogli valpta videti. Pisano so tudi mene gledali, kadar sem ž njim prišel kam v krčmo. Slišal sem besede, da ga bodo kdaj ven vrgli. Rekel nisem ne bev ne mev, pa mislil sem si, kdor bo z menoj prišel vino pit, bode ga tudi pil in naj le eden mezinec stegne po njem! Pobiral bo svoje ude po tleh, naj bo Peter ali Pavel.

In res je bilo nekoč zavrelo.

Velikonočni ponedeljek sva bila z valptom in mojo deklico po navadi malo v krčmi po maši. Našli smo notri več fantinov in nekaj deklic. Že kakor so si namežikali in glave stikali, videl sem, da bo nekaj, kar že bo. Mi trije smo pili polič, oni pak so poklicali več bokalov na mizo. Jaz nisem bil nikdar brez denarja in ravno tačas sem imel veliko očetovega pri sebi. Mislil sem še enkrat toliko vina na mizo poklicati, kakor ga oni imajo, pa deklico sem moral pred odpraviti.

„Midva še ne greva kmalu,” rečem ji, „pojdi sama domov.”

Ko je odšla z nekaterimi tovarišicami one druge mize, prinese mi nekdo polno kupo in pravi: „Na, pij pa onemu svojemu tovarišu napij, ne vem, kako ga že kličejo, za biriča ali za gospoda. Vina imata tako malo!”

Po meni je zavrelo. Primem kupo in jo vržem za vrata, da se razleti na drobne kose. Naenkrat so bili vsi pokonci. „Udri škrica in njega!”

Prvega, ki se je vame zaletel, pahnem po hiši, da je padel in si glavo razbil. Potem stolu nogo odtrgam in začnem ma-

hati ko tri sto medvedov. Tudi valpet je bil boljši za tepež, nego sem si mislil. Ustopil se je bil na mizo, polič vrtel in kričal: „Kdo bo mene tepen!? Sonce, mond, šterne — zvezde, kdo bo mene tepen!”

Nihče se ni upal blizu njega, tako hudo je gledal z mize dol, rdeč ko rak, živih, strašnih oči in dolg, da je do stropa dosegel s svojim vzdignjenim poličem.

Jaz sem bil kmalu delo opravil, hišo čisto pomel, vse ven pometal. Pila sva sama in pila sva zelo. Nemški valpet je klel, da ga nisem zastopil, z zobmi škrtal in roke pestil. Vinski je bil, jaz tudi.

„Sakra — šterne! Kdo bo mene tepen!” vpil je.

„Nihče te ne bo tepel, sraka neumna!” pravim jaz in plačam krčmarju vse, kar so oni in midva zapila.

„Sraka, bõs to, sraka, bos?”

„Saj nisi bos, le potiplji, da imaš čevlje, reva pijana!” pravim jaz, ki tačas še nisem vedel, kaj ta beseda v nemškem pomenja.

„Kdo bo mene tepen!?” vpije valpet, čedalje bolj pijan.

„Jaz — če nisi tiho!”

„Te Kranjci, ti —” še več je govoril, nisem ga umel, pa vedel sem, da nas vse zmerja. To me zgrabi in povem mu, da ga bom, če ne bo tiho, prijatelja gor ali dol; zmerjati in čudnih imen dajati si ne dam nikomur, ni Nemcu, ni Lahu, ni beraču, ni cesarju. To je amen v očenašu.

„Ti Nemeč, ne kranjski,” pravi valpet.

„Kaj! Jaz sem, kar sem, ti bodi, kar hočeš, in molči, če hočeš, da se bova lepo gledala.”

„Kann nit sein,” pravi oni.

Jaz ga tačas nisem prav zastopil. Mislil sem, da pravi, da

nekaj ni zanj. Kdo ni zanj, jaz? Kaj pa hodi za menoj in z menoj, če nisem zanj. Jeza me obsede, vstanem in mu tako priložim s pestjo po zobeh, da se mu je pri tisti priči kri ulila. Zarjovel je, svetlo, strašno me je pogledal, s pestjo zapretil in zažugal, potem pa padel na stol nazaj in kri cedil po tleh.

Jaz sem šel domov. Šele ko sem se prespal, začel sem misliti, kaj je bilo. Žal mi je bilo in prav se mi je zdelo, da sva se z valptom sprla za vselej. Ta dan je bil sovražen dan zame. Najprvo sem si zaradi njega sovražnike naredil in potlej še njega samega. Drugih se nisem bal, njega pak sem se — da po pravici povem — malo bal in zato mi je bilo žal. On je valpet pri gradu, pri svojem gospodu precej premore, gospod pak je mogočen, zamera pri njem nevarna, zlasti za človeka v mojih letih. Valpet je tudi tuj človek, bogve katere in kake matere sin, kakovega srca; hude jeze je, maščevati se bo hotel za dobljeno klofuto tako ali tako

Premišljeva je te reči, skrbelo me je malo in kesal sem se, da sem šel v krčmo. Za drugo krat bom vedel, mislil sem si, spustil vse z nemar in sem delal.

Dolgo časa nisem videl valpta. Kadar je bilo treba iti v grad, šli so oče ali hlapec. Jaz sem se ogibal sniti se ž njim. Kmalu pak sem zvedel, da se nisem motil, ko sem mislil, da se bo znesel nad menoj in skušal me kako zakopati.

Moj oče ali rejnik je bil nekega dne nanagloma k fajmoštru poklican. Fajmošter in graščak nista bila prijatelja, ker oni ni mogel molčé potrjevati graščakovega nezakonskega in vendar nedeviškega življenja. Zato je duhovni mož povsod pazil in, kadar je čutil, da graščak kaj namerja, kar ni bilo dobro, prestrigel mu je nit, če se je le dalo.

Ko je moj oče k njemu prišel, vprašal ga je fajmošter, če

misli svojo domačijo meni prepustiti ali komu drugemu. Dejal je, da jo bo meni prepustil, pa ne še tako brž. Premislil se je pa koj, ko mu je fajmošter povedal, da po grasčakovi volji menijo mene v vojake vtakniti, ker nimam staršev ni pravega doma in tedaj laglje grem ko drugi vaški mladeniči. Stari me je rad imel. Ustrašil se je tega, da bi jaz vojak bil in daleč v deveti deželi umrl. Brž me je dal prepisati, gospodarstvo pak si je obdržal in pravico, prepis vzeti nazaj, ako bi hotel.

Jaz sem vedel, od kod burja brije — valpet! In vesel sem bil, ne zaradi sebe, da ne bom šel na vojsko, temveč zaradi nje-ga. Kako ga jezi, da mu je spodletelo! Sovražiti sem ga začel in nič več se ga nisem ogibal, še iskal sem ga; rad bi mu nekaj besed povedal, v zobe se mu zasmejal.

In res, dva dni pozneje ga srečam. Hotel je mimo mene iti tiho in potuhnjeno, ali jaz ga primem za ramo in pravim: „He, valpet! Sakrašterne — pa nič kleti po nemško — slišim praviti, da si bil ptičem nastavil, pa so ti stave in zanke popu-ljene.”

„Jaz nimam s teboj nič govoriti,” pravi valpet.

„Jaz pa imam!” pravim ter ga pomikastim za ramo. „Po-vem ti, da se varuj po temi in v copatah hoditi okoli mene, kakor si začel. Bojim se te toliko kolikor konjske smrti. Ti se pa mene le boj; zakaj, da znam po zobeh in čeljustih lopniti, to veš menda in se še lahko prepričaš.”

Prekanjeno je bil jezen, ko sem mu tako povedal. Usta je stisnil in šel naprej v hosto, kamor se je bil namenil. Tam je imel čas drva stražiti in prežvekati, kar sem mu povedal. In mislim, da je tudi prežvekal in ni mogel požvečiti. Preseda-lo mu je.

S sosedovo hčerjo sva bila tako kakor pred. Vsak večer sem

bil tam in strašno se mi je tožilo, če je nekaj časa nisem videl. Brez nje sem mislil, da ne morem živeti; in kadar sem jo videl, bil sem srečen. Le če sva bila dalje vkup, zdela se mi je včasi prezgovorna, včasi pretiha. Tačas sem bil siten, očital sem ji vse, znesel vse male reči na dan.

Ko je pa revica začela jokati pred mojo sitnostjo, tolažil sem jo, včasi sem bil pa še jaz tako neumen, da sem začel jokati. Saj pravim, mlad človek nori, da sam ne ve kako ni kdaj.

Poleti je bilo okoli po deželi več semnjev zavrstjó. Moj oče je bil bolan. Moral sem jaz od doma za tri tedne. Nerad sem šel, pa drugače ni bilo. Solze so mi v oči prišle, ko sem od svoje Reze préd tisti večer slovo vzel za tri tedne. To bodo tri leta, mislil sem; drugače ni bilo. Naprežem dva konjiča, oba mlada in debela, da ju je bilo lepo gledati, usedem se odspredaj na naložene butare usnja in poženem, sv. križ božji, po svetu na kupčijo.

Bil sem na šestih semnjih, zamudil sem se dva dni čez, kakor sem mislil, pa pripeljal sem domov denarja veliko in prazen voz. Pozno ponoči sem prišel domov. Moj stari me je bil vesel. Preštel je denar in pohvalil me je, da sem dobro kupčeval. Sedela sva tisto noč precej dolgo vkup in pila domače vino. Bil je zgovoren kakor malokdaj in, česar mi ni pred nikdar naravnost z besedo povedal, povedal je tačas, namreč da ima mene tako rad, kakor marsikateri oče nima svojega lastnega sina tako rad.

„In zato, ker te imam rad,“ dejal je in v kupico gledal, „želim ti, da bi se ne završel in ne zašel. Ženiti se boš moral; pa zdaj še ne. Čemu tedaj stičeš okoli bab, kakor si tukaj pri sosedu začel. Jaz sem ti že povedal, kaj mislim in kako. Saj nočem, da bi bil ti kakor zmrzlè ali kak zapečjó sedel. Muši se

okoli deklet, kolikor češ, to se ve, kar je pošteno; samo zares ni ničesar pričenjati. Sosebno tukaj ne, kamor si ti oči obrnil. Tu niso nič poštene ljudje.”

„Dekle je poštena, za druge meni ni mar,” pravim jaz in jezilo me je, da oče tako govori.

„Dekle? Ta je prava materina hči. Mati njena je štiri druge za nos zvodila, preden je tega vzela.”

Jaz sem vedel, da je tudi mojega starega nekdaž za nos zvodila, pa povedati nisem smel, dasiravno bi bil rad dobremu možu očital, da je on imel iste grehe, katere na meni graja.

„Hči ne bo taka kakor mati, jaz jo poznam dobro. Boljšega dekleta ni nikjer,” pravim.

„Če je tako dobra, kakor ti praviš, in poštena, zakaj sem jo včeraj videl v ograji pod hrastom z grajskim valptom pogovarjati se na samem?”

To ni bilo gotovo nič posebnega, kar sem slišal od svojega očeta. Prava reč, če dekle s človekom govori, ki ga že dolgo pozna! In vendar me je pekla ta novica tako, da nisem mogel vso tisto noč spati. Večkrat se mi je že popred zdelo, da hodi za njo; zdelo se mi je, da ga tudi ona ne vidi težko. Zmerom sem se pa tolažil in nisem verjel svoji misli, saj vzeti je on ne more in noče, ona pak menda ima že toliko pameti, da bo vedela, kdo je on in kaj je ona. Še kaka druga deklica bi se ne pečala z biriškim valptom, katerega so ljudje sovražili.

Namenil sem se bil precej drugo jutro Rezo dobro izprašati in izpovedati. Pa premislil sem se koj in, ko sva drugo jutro sešla se, valpta še v misel nisem jemal. Zdelo se mi je pa, da ne govori več tako rada z menoj kakor pred, da ni več tako potrpljiva ter da mi nobene zbadljive na dolgu ne ostane.

Jaz ne vem, če sem bil tega žalosten ali sem bil tako jezen

— vem pa, da sem bil tako neumen, da sem se nekoč jokal, ko sem bil sam. Obenem pak sem se zagrozil valptu: gorje mu bodi, če ga dobim, da bo okoli njenega doma lazil.

Bolj poredko sem jel zahajati k sosеду. Dostikrat bi bil rad šel, pa neka trma me je zadrževala. Mislil sem, da komu kljubujem, pa sem menda le sam sebi. Slišal sem večkrat, da je bil valpet v vasi in pri sosеду v krčmi, posebno na večer. Ali jaz ga nisem mogel nikdar dobiti, da bi ga bil malo zapodil.

Neko nedeljo popoldne sem ga našel v krčmi pri sosеду. Ko v izbo stopim, sedel je sam pri stranski mizi in zraven nje-ga je sedela Reza. Jeza me je popadla, kri mi je vrela, pa veliko vaščanov je bilo v hiši, nobene nisem rekel. Dekle je zardela, ko me je zagledala, prišla k meni in me vprašala, kaj hočem piti. Ko mi vino prinese, ne rečem nič, natočim in pijem. Valpet jo pokliče k sebi in zopet sta jela govoriti. Kaj, tega ne vem, nemško sta se menila, to pa vem, da sta o meni govorila, kajti valpet me je vedno gledal in smejal se, ona pak je v mizo zrla in le malo odgovarjala. Ko bi me ne bilo drugih ljudi sram, prijel bi bil glaž in bi ga bil razbil ob njegovo gla-vo. Tako pa sem se krotil in pil glaž za glažem.

„Reza, sem pojdi!” pravim.

Pride k meni in me vpraša, kaj čem.

„Tu k meni se usedi. Otores sem menda že ko oni potepuh, četudi ne znam hinder-hander govoriti, da bi se iz drugih lju-di norca delal!”

Ona mi je tajila, da bi bila o meni govorila z valptom.

„Strašno si siten!” rekla mi je tudi zdaj in to me je zbodlo, da nikdar tako.

Vstane s sedeža tik mene jezna in rdeča ter hoče iti ven.

„Jaz ti rečem, da se usedi!” pravim.

„Ne utegnem,” odgovori neprijazno in gre venkaj.

Valpet pri tej priči vstane in gre za njo. Nazaj ga ni bilo več, v veži pak je še govoril ž njo, dobro sem slišal, odgovarjala mu je bolj prijazno ko meni; kaj sta se menila, tega ne vem, zopet sta nemški govorila.

Napijem se tisto popoldne, da nisem vedel, kje sem in kaj delam. Vem, da sem glaže pobijal, klel in kričal, da so me ljudje v krčmi pogovarjali in krotili, da Reze nisem videl celo popoldne, sicer pa ne vem, kaj sem govoril, kdaj sem domov prišel.

Drugi dan sem bil bolan. Glava me je bolela tako, da nisem mogel vstati. Obležal sem za več časa, vročinska bolezen se me je bila polotila. Kakor mi je potlej dekle pravila, bledel sem v svoji bolezni vedno o valptu, mislil sem, da se tepeva, da ga pobijam. Prepiral sem se tudi s svojo deklico, dajal ji čudna imena in vse ženske grehe očital.

Med mojo boleznijo je bila ona od kraja enkrat prišla vprašat, kako mi je, in me je hotela videti, pa moj oče je ni blizu pustil, z osorno besedo jo je odgnal in tako ni prišla več bližu.

Ko sem zopet na lastnih nogah stal, mislil sem, da bode vse dobro; za trdno sem bil namenjen, da vse pustim, da se ne zmenim več zanjo, in svojemu očetovskemu reditelju sem pa moško obljubil, da ne pojdem nikdar več k sosedu. On je bil tega prav vesel in vesel sem bil tudi jaz svojega sklepa. Kaj mi je mar valpet? Kaj ravno ta deklica? Manjka jih ne, druge so morda še boljše in bolj poštene. Tako sem hotel misliti, pa ni mi šlo. Koder sem hodil, ona mi je na misel hodila, kar sem delal, vse se mi je zdelo pusto, kar sem videl, spominjalo me je nje. Nikoli nisem mogel biti vesel. In v nedeljo, ko je od

maše šla, zdelo se mi je, da ni vesela tudi ona ne, da najraje molči. Če sem jo pa doma srečal, ognil sem se ji ali, če se ni dalo, šel sem hitro mimo nje brez odgovora.

Zakaj, še zdaj ne vem. Kolikokrat sem se namenil, da grem k njej, da jo ogovorim! Pa sram me je bilo, nisem šel. Morda me pa vendar rada ima! O, ko bi to vedel, dejal sem sam pri sebi. Ko bi mi kdo utegnili povedati, da oni valpet zastonj hodi za njo, da ga ne mara, da mi je vendar še zvesta.

Te misli so mi zopet staro jezo do valpta zbudile.

Nekega večera je bil star berač pri nas čez noč. Pri peči je sedel po večerji in je vedel veliko praviti. Jaz sem stare može v mladosti prav rad poslušal, kar so že pravili, naj bo o starih časih in starih ljudeh ali pa druge pametne reči, skušnje in dogodke. Tudi verjel sem tačas vse, kar mi je kdo povedal. Tako sem tudi staremu beraču verjel, ki je dejal in trdil, da zna tako narediti, da človek za eno misel, naj bo katerega če svojih bližnjih, lahko vé.

„Kaj, ko bi jaz vedel, ali me ima ona rada ali mi je res nezvesta zaradi onega nemškega valpta!” mislim si jaz sam pri sebi.

Ko vsi drugi spat odidajo, vprašam jaz berača, kako se to naredi.

„Koliko mi boš dal, pa ti bom povedal in sam naredil?” pravi.

„Koliko pa hočete?”

„Dva tolarja,” odgovori in jaz mu ju koj obljubim.

„Ali je kakov črn maček v vasi?” vpraša me.

Jaz povem, da je, in reče mi ga skrivaj ujeti in zapreti, drugi večer bo zopet prišel, mačka vzal, pri vrbovem grmu na vodi zaklal ga in pri ognju v hosti sežgal tako, da bode samo ena

koščica ostala, in s to koščico bom jaz vedel za enkrat, kar bom hotel.

Res drugega večera pride, odere pri vrbovem grmu črne-ga mačka in potem greva ž njim v grajski gozd. Na vrhu posekanega hriba zakuriva velik ogenj, jaz se usedem na štor, berač pa začne cmariti mačka in čudne besede godrnjati. Jaz sem tačas take neumne reči veroval in še malo strah me je bilo.

„Šele do jutri zjutraj se bo naredilo,” pravi moj coprnik, „dajte denar naprej in potlej lahko zaspiva pri ognju.”

Jaz mu res dam dva tolarja, čepim nekaj časa in gledam, kako se reč pali in žge, potem pa zadremujem za majhno časa.

Ko se zbudim, bil je ogenj na pol pogasnil, mesec je bil izza bukovja pogledal, berača pa ni bilo nikjer. Opeharil me je bil. Jezen vstanem in hočem oditi domov.

Kar se mi zazdi, da je v grmovju nekaj počilo, kakor da bi kdo na trhleno vejo stopil in se mu bi prelomila pod nogo. Tudi sem kmalu nekaj visokega zagledal, da je proti meni šlo. Ko je iz sence stopilo, videl sem, da je človek, poznal ga pa nisem še. To sem koj vedel, da berač ni, prevelik je bil. Zgrabil sem lesen krepelec in sem počakal. Valpet je bil. Ni me koj spoznal in rekel je: „Kaj drva žgeš?”

„Tvoja niso kakor moja ne, kaj ti mar?” pravim.

„A, si ti?”

„Jaz, le čakaj, čakaj, kaj bežiš, greva vkup. Morda bova eno rekla ali pa dve,” rečem in grem za njim.

Hitro je stopal, jaz pa vstric njega. Ni mu bilo po volji, da je ravno mene dobil. Precej časa nisva se ničesar menila. On ni vedel, kaj bi rekel, bal se me je, ker sva bila sama ponoči,

jaz pa nisem vedel, kako bi začel. Tako prideva iz hoste ven na raven. Do grada ni bilo več daleč.

„Ti, kaj imaš ti z ono deklico, že veš katero? Zakaj se vedno tam okrog potičeš?” vprašam ga.

„Mislim, da nisem dolžen odgovoriti,” pravi on.

„Če ti misliš, da ne, jaz pravim da.” Primem ga za ramo in pravim: „Ne boš se z mesta premaknil, dokler ne boš prisegel in zarotil se, da te ne bo nikdar več v vasi pri njej videti. Če nočeš, pa ti bom predrobil žile in kosti, da me boš do smrti pomnil.”

Skušal se mi je izpuliti, pa dobro sem ga imel v kleščah.

„Ne boš obljubil?”

„Obljubim,” pravi. Koj ga spustim.

„Gorje ti pa bo, če ne ostaneš mož beseda.” Bil je že kakih deset stopinj od mene.

„Če me prav ni več k tvoji ljubici, pa pomnila me bode. Zdaj jo le vzemi za ženo, če hočeš,” vpije za menoj.

Ko to zaslišim, pograbi me jeza, nekaj zarjovem in se spustim v dir za njim. Pa ušel mi je tisto noč.

Da je to res, kar mi je nazadnje povedal, tega nisem mogel verjeti. Pa peklo me je neznansko. Da bi se bila ona spozabila, ki sem jaz toliko stavil nanjo, več ko na vse ženske tega sveta, tega nisem mogel verjeti. Če sem pa zopet pomislil, kako rada je ž njim govorila s svojo nemščino vselej, kadar je mogla, kako se je proti meni spremenila, pa sem skoraj moral verjeti. Pa če je res, eno bom naredil, naj se svet podere. Nje same nisem mogel vprašati, ali je res, kar je dejal. Sram me je bilo in nisem vedel, kaj bi počel, ko bi iz njenega odgovora spoznal, da je taka. Bila je od dne do dne bolj bleda, tiha, ma-

lo jo je bilo videti. To je bilo že slabo znamenje, ali jaz sem se še vendar tolažil, da kaj drugega pomeni.

Tako sem bil neko nedeljo v cerkvi. Žegnanje je bilo, natlačeni smo stali. Tam spredaj je v svojem posebnem stolu sedel in dremal naš graščak. Za njim je stal valpet, oziral se po cerkvi sem ter tja, večkrat name pogledal prav zaničljivo.

Zraven mene je stal fant iz bližnje vasi, ki je pred menoj hodil za hčerjo mojega soseda. Zato ker sem ga bil spodrinil, ni me mogel lahko videti. Danes pa je bil nekaj ves drug, šepetal mi je vedno kaj na uho, norčeval se iz valpta in drugih reči, tako da mi je bil že prav siten in nadležen. Ko maša mine in se pred cerkvijo ustopimo, bil je zopet pri meni in govoril marsikaj.

„Kaj pa tvoja deklè, kako se kaj imata? Zdaj jo boš pustil, to se ve da?” pravi.

„Zakaj?”

„Glej ga no, kaj ne veš, kaj ljudje govoré. Grešili smo, grešili! Grdo je res, da te je tako za nos vodila. Ta hudirjevi valpet je okoli hiše vohal ko sledni pes. Treba mu jih je bilo po plečih nametati. Jaz sem zmerom čakal, kdaj boš to storil, kar bi bil vsak izmed nas.”

„Tako je tedaj vendar res,” dejal sem jaz. Zavrelo je po meni, valpet je ravno s svojim graščakom iz cerkve prišel. V žepu sem imel zaklepčni nož. Nič ne vem, kdaj sem ga ven potegnil, ne vem, kdaj sem nanj planil, podrl ga v hipu na tla in zabodel. Bil sem ves divji kakor živina, nič me ni bilo sram, ničesar se nisem bal.

„Primate ga!” kričal je graščak, pa nihče se me ni upal dotakniti. Pobegnil sem izpod cerkve in šel v hosto.

Tam se uležem na mah. Nekaj časa se mi je zdelo, da sem

na tujem svetu, da nisem tisti, ko sem bil; mislil sem, da se mi vse le sanja. Kmalu pa se mi kri umiri, začnem premišljati. Kaj sem storil? Človeka sem umoril! Groza me je bilo. Valjal sem se po tleh, najrajši bi se pokopal v zemljo, da bi me več ne bilo. Vse življenje je zdaj proč. Sreča, mir, veselje, vse proč. Kakor Kajn nimam več doma, svojemu dobrotniku ne smem več pred oči. Zakaj sem to storil? Zakaj nisem poslušal besedi svojega drugega očeta, ki me je prav učil? Zaradi nje sem postal hudodelec, zaradi nje, ki je zame ni več. Biriči me bodo pojali kakor divjo zver, če ostanem v deželi. In Bog, kaj bo ta rekel, gorje!

Noč se naredi, preden jaz vstanem. Kam bi se obrnil? Najprvo grem proti gradu. Videti moram, morda ga nisem do smrti, mislim si, in to me nekaj utolaži. Tiho se priplazim do grada. Nihče me ni čutil. Pogledam tam skozi okno v sobo, kjer je navadno valpet ležal. Vidim ga na postelji, zraven njegaja je dekla sedela. Še je bil živ. O Bog in Mati božja daj, da ne bi umrl, da ne bi jaz umora na vesti imel!

Potem se obrnem proti vasi. Hotel sem še svojega očeta prositi, naj mi ne zameri, naj me ne zavrže; kar sem storil, nisem iz hudobije, temveč v nepremisleku. Pa ko do hiše pridem, ni mi dalo stopinje več storiti, nisem se upal potrkati. Obrnem se proti sosеду. Tam potrkam na njeno okno, da bi njo odpuščanja prosil. Nihče se ne oglasi.

Naj bo, kar hoče, naj bo vsega konec, hajdimo po svetu!

In šel sem; kam, sam nisem vedel. Tačas je bilo še drugače na svetu ko današnji dan. Zdaj najde gosposka človeka, naj ide, kamor je, še tako daleč. Takrat pak je bil izgubljen in zavarovan, da je le iz dežele šel. Nihče me ni vprašal za popotni list, nihče, od kod in kdo sem.

Tako sem se več let klatil po svetu. Strojartil sem pri več mojstrih po svetu. Kar sem zaslužil, zapravil sem sproti, da bi v pijači pozabil, kako mi je bilo nekdanj in zakaj sem dom zapustil. Rad, neizrečeno rad bi bil šel večkrat na dom pogledat, kako je, pa nisem si upal.

Kakor vsi ljudje, tako sem tudi jaz šele potlej, ko je bilo prepozno, spoznal, kako neumen sem bil v mladosti. Kaj je bilo vsega tega treba, zakaj nisem bil mlad te pameti, da bi se za enega človeka ne bil tolikanj brigal, ko je vendar toliko ljudi in imamo vsi tiste slabosti in tiste grehe, samo da jih eni pokrivajo, eni kažejo, eni so večji, eni manjši hudobneži, vsi vkup pa kaj malo modri v življenju.

Čez dolgo let sem dejal: zdaj te je že ves svet doma pozabil, tebe in to, kar si storil. In šel sem domov. Marsikaj sem drugače našel. Moj oče Rapas je bil davno umrl. Svoje premoženje je bil sorodnikom in ubogim zapustil; mene še v misli ni vzel, dà, še slišati ni mogel o meni. Valpet res ni bil umrl, pa pobral se je bil kmalu iz tega kraja. Moja nekdanja ljuba tudi ni več živela; kmalu potem, ko je odšel njen zapeljivec, šla je tudi ona na oni svet. Njen otrok živi še. Mene ni doma nihče spoznal in tudi sam nisem nikomur pravil, kdo sem.

Prileten sem že bil, nekaj časa sem še delal, pa ne dolgo. Začel sem nazadnje od hiše do hiše hoditi, kakor še zdaj hodim. Dolgo menda že ne bo treba in rad bi videl, da ne bi bilo. Zakaj, če se spomnim, da sem sam kriv, da moram na starost noge rabiti in za trdo skorjo moliti, zagreni mi vse in dostikrat bi obsedel na potu, da bi s smrtjo znanje storil, ko bi le vedel, da bo tamkaj boljše zame.”

www.omnibus.se/beseda

ISBN 91-7301-006-5